

УДК 130.2

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.4.3>

Вашкевич Віктор Миколайович
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-1312-4315

ЕТИЧНИЙ ВИМІР МІФОЛОГІЇ: ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ МОРАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ

Актуальність. Міфологія є однією з найдавніших форм осмислення дійсності, яка закладає основу моральних норм і цінностей у різних культурах. Сьогодні, в умовах глобалізації, цифровізації та соціокультурних трансформацій, філософське осмислення міфів стає необхідним для розуміння сучасних етичних викликів. Міфи, як універсальні архетипи, формують символічну мову, що продовжує впливати на моральну свідомість суспільства, пропонуючи моделі поведінки та етичні ідеали, які є актуальними навіть у нових історичних контекстах. **Метою статті** є філософський аналіз взаємозв'язку між міфологією та етикою, спрямований на виявлення основних архетипів, що формують етичні норми, а також їх переосмислення в сучасних умовах. Автор досліджує, як міфологічні наративи впливають на формування моральної свідомості та слугують «моральною лабораторією» для моделювання складних етичних ситуацій. **Методи.** Для досягнення поставленої мети використано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи герменевтики, структурного аналізу та історико-філософського дослідження. Герменевтичний метод дозволяє аналізувати символічну природу міфів, розкриваючи їх етичний зміст. Структурний аналіз застосовано для виявлення архетипів і їхніх функцій у формуванні моральних норм, тоді як історико-філософський метод допомагає простежити еволюцію етичних ідей у різні епохи. **Результати.** Виявлено, що міфологічні архетипи, такі як Прометей, Антігона чи Локі, виконують ключову роль у формуванні моральних смислів, відображаючи універсальні етичні дилеми. Міфи слугують основою для легітимації соціальних норм, транслюючи їх як частину космічного або божественного порядку. Наприклад, космогонічні наративи обґрунтовують принципи гармонії й справедливості, що є основою багатьох філософських концепцій. Досліджено, як міфологічні сюжети моделюють моральні конфлікти, такі як протистояння між індивідуальною свободою й колективною відповідальністю, що залишаються актуальними у будь-яку епоху. Показано, що сучасна культура адаптує традиційні міфи до нових викликів, зокрема гендерної рівності, екологічної свідомості та глобальної справедливості. Прикладом є переосмислення героїчних образів у популярній культурі, які набувають нових етичних значень. Виявлено, що міфологія є динамічним джерелом етичних ідей, які еволюціонують разом із суспільством, зберігаючи універсальність і багатозначність.

Ключові слова: міфологія, етика, архетипи, моральні дилеми, філософія, соціальні норми, культурна свідомість, етичні принципи, символізм, трансцендентність.

Вступ. Етика, як основоположний аспект філософського пізнання, здавна звертається до міфології, прагнучи осягнути первісні джерела моральних орієнтирів людства. Міф, як архетипова форма осмислення дійсності, створює цілісний космос цінностей, у якому переплітаються моральні імперативи, естетичні символи та метафізичні засади буття. У своїй символічній природі міфологія пропонує не лише відповіді на питання про добро і зло, але й структурує етичний вимір людського існування через колективну пам'ять і сакральні наративи.

Філософське осмислення етики в контексті міфології розкриває її фундаментальну роль у формуванні моральних ідеалів, які набувають універсального характеру завдяки міфічним образам. Героїчні міфи, ритуальні наративи, космогонічні оповіді – усі вони виступають

як метафізичні сценарії, що пропонують моделі етичної поведінки й регулюють взаємини між індивідом, суспільством та космосом.

У сучасному дискурсі міфологія зберігає актуальність, адже її етичні аспекти стають об'єктом переосмислення у контексті нових соціальних і культурних викликів. Мета цього дослідження – осмислити, як міфологія впливає на формування етичних норм і їхню інтерпретацію у філософському й культурному контекстах, виявляючи тісний взаємозв'язок між міфом, етикою і світоглядом.

Метою статті є філософський аналіз взаємозв'язку між міфологією та етикою, спрямований на виявлення основних архетипів, що формують етичні норми, а також їх переосмислення в сучасних умовах. Автор досліджує, як міфологічні наративи впливають на формування моральної свідомості та слугують «моральною лабораторією» для моделювання складних етичних ситуацій.

Методи. Для досягнення поставленої мети використано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи герменевтики, структурного аналізу та історико-філософського дослідження. Герменевтичний метод дозволяє аналізувати символічну природу міфів, розкриваючи їх етичний зміст. Структурний аналіз застосовано для виявлення архетипів і їхніх функцій у формуванні моральних норм, тоді як історико-філософський метод допомагає простежити еволюцію етичних ідей у різні епохи.

Огляд літератури. Етичний вимір міфології відображає здатність міфів формувати моральні рамки та суспільні норми, що впливають на взаємини людини зі світом і спільнотою. Як культурні наративи, міфи виконують не лише пояснювальну, а й педагогічну функцію, закладаючи основи етичного розуміння через універсальні символи й метафори. Одвічна актуальність міфології привертала і продовжує привертати увагу філософів та дослідників [3; 4; 7; 12; 15].

Б. Коллінз зазначав [5], що взаємозв'язок між міфом і етикою залежить від сприйняття самого міфу як етичного явища. На його думку, існують два ключові підходи до розуміння етичного виміру міфів. Перший підхід полягає у позитивній оцінці міфів, які сприймаються як правдиві, адже вони відображають основоположні людські прагнення, такі як щедрість і мужність, або ж відкривають глибинні істини, які стають базисом для етичного мислення. Другий підхід розглядає міфи як ілюзії, що виконують ідеологічну функцію, маскуючи соціальні ієрархічні поділи чи приховуючи фундаментальне насильство, закладене в суспільстві.

Міфологія багатьох культур пронизується етичними мотивами, що виявляють зв'язок між людиною, природою й космосом. Так у міфах, моральні принципи часто засновані на ідеї динамічної рівноваги між людьми й природою, що вимагає від індивіда відповідальності за підтримання космічної гармонії. Подібно до цього, в багатьох стародавніх культурах міфи слугували раціоналізацією природних явищ і соціальних структур, створюючи етичний каркас для розуміння справедливості й моралі [13].

Згідно з філософією Геракліта, мудрість є ключовим чинником етичного життя, адже глибше пізнання реальності веде до більш чесного існування [11]. Міфологічні наративи, у цьому контексті, виступають як алегорії мудрості, допомагаючи індивідам осмислювати моральні принципи та розвивати «добру душу». Вони формують основи духовного розвитку через символічні історії, що звертаються до універсальних істин [11].

Міфологія має вагомий вплив на політичну етику, формуючи моральні парадигми, які інтерпретують кризи й дилеми суспільства. Наприклад, міф «смерті Бога» відображає символічний розрив між традиційними релігійними цінностями й сучасними викликами, осмислюючи моральну відповідальність людини в умовах секулярного світу [8]. Однак, міфологію також можна піддавати критиці за легітимізацію застарілих норм або виправдання соціальної нерівності, що підкреслює необхідність критичного осмислення цих наративів.

Таким чином, міфологія є багатовимірним феноменом, який поєднує в собі естетичний, сакральний і моральний виміри. Вона не лише відображає історичні й культурні зрушення, але й задає перспективу для сучасних філософських пошуків, формуючи етичні парадигми, що продовжують впливати на людське мислення, культуру та суспільні практики.

Результати дослідження. Аналіз складних взаємозв'язків та взаємовпливів між міфологією і філософським дискурсом відкриває можливість глибшого осмислення етики як фундаментального аспекту людського існування. Міфологія, що виступає не лише як спосіб пояснення реальності, але й як культурний код, є джерелом етичних ідей, які формують ціннісну основу для колективної та індивідуальної свідомості. У цьому контексті важливо акцентувати увагу на таких аспектах:

Етичні архетипи в міфах

Архетипові образи, втілені в міфологічних наративах, виконують фундаментальну роль у формуванні глибинних етичних смислів, що визначають моральну основу колективного несвідомого людства. Ці образи відображають універсальні етичні принципи, які, хоч і виражені через символічні сюжети, продовжують залишатися актуальними для сучасного філософського й культурного осмислення.

Одним із яскравих прикладів етичного архетипу є Прометей з грецької міфології. Він постає як уособлення жертвовності, альтруїзму та прагнення до знань, які протиставляються егоїзму, жадобі влади та тиранічним структурам. Прометей, даруючи людству вогонь, не лише кидає виклик верховному авторитету Зевса, але й символізує моральну відповідальність за добробут інших. У цьому архетипі зосереджено ідею етично обґрунтованого бунту проти несправедливості, що набуває універсального значення як приклад моральної стійкості та вірності вищим принципам. Прометей стає символом не лише боротьби за свободу, але й нагадуванням про етичну ціну прогресу, адже його жертва супроводжується особистими стражданнями, які виявляють напруженість між індивідуальною волею й колективним добром [9].

Не менш складним і багатогранним є архетип Локі в скандинавській міфології. Цей персонаж уособлює амбівалентність і неоднозначність морального вибору, перебуваючи на межі між творенням і руйнуванням. Локі виступає як хитрий трикстер, що порушує соціальні та космічні правила, але водночас сприяє встановленню нових порядків. Його образ демонструє складність етичних рішень у реальному житті, де чітке розмежування між добром і злом не завжди є можливим. У цьому сенсі Локі репрезентує ту частину людського досвіду, яка змушує замислитися над питаннями моральної амбівалентності, компромісів і наслідків.

Дослідження цих архетипів свідчить про те, що міфологія є своєрідною етичною лабораторією, в якій моделюються моральні конфлікти та можливі шляхи їхнього розв'язання. Уявлення про добро і зло, самопожертву і егоїзм, справедливість і амбівалентність, що втілюються в міфологічних наративах, дозволяють не лише рефлексувати над фундаментальними моральними дилемами, але й пропонують символічні стратегії для їхнього вирішення.

Роль міфів у легітимації соціальних норм

Міфи здавна виконували функцію легітимації суспільного порядку, забезпечуючи його обґрунтування через універсальні етичні принципи та космологічні уявлення. У своїй основі вони є не лише наративами про минуле, але й засобом формування соціальної реальності, де моральні й правові норми отримують підтвердження з боку сакрального чи трансцендентного авторитету.

Наприклад, міфи про створення світу в різних культурах часто підкреслюють гармонію між природою, богами й людьми. Такі наративи розглядають космос як впорядковану структуру, що виникла з хаосу завдяки втручанням божественних сил. Цей порядок уявляється як ідеал, якого мають дотримуватися і люди, щоб уникнути повернення до хаосу. У таких міфах космічний порядок транслюється на соціальний, виправдовуючи ієрархії, правила та закони, що панують у суспільстві [6].

Особливо показовим є шумерський епос про Гільгамеша, де правителі розглядаються як обрані богами. Їхнє право на владу легітимізується через божественний мандат, що підкреслює їхню особливу місію у підтриманні космічного й соціального порядку. Водночас ця легітимація накладає на правителів значну моральну відповідальність перед їхніми підданими. Гільгамеш, наприклад, постає не лише як герой, але й як фігура, що має усвідомити значення справедливості й відповідальності у своїй ролі правителя. Через цей міф суспільство отримує

модель, у якій влада є не лише привілеєм, але й обов'язком діяти відповідно до вищих етичних принципів.

Міфи також створюють систему моральної оцінки поведінки, яка виходить за межі буденної логіки. Вони надають відповіді на фундаментальні питання про справедливість, відповідальність і гармонію, формуючи основи етичних систем, що мають універсальний характер. Наприклад, ідея природного права, яка пізніше стала однією з центральних концепцій у філософії, має свої витoki у міфологічному розумінні гармонії між людиною та космосом. Природне право спирається на принципи, які уявляються як невід'ємні та універсальні, подібно до того, як міфи про створення світу встановлюють порядок, що має божественну основу [8].

Інша ключова концепція, що бере витoki з міфології, – це соціальний договір. У міфах взаємовідносини між богами, природою й людьми часто представлені як обмін чи угода, що передбачає взаємну відповідальність і дотримання встановлених правил. Такі ідеї згодом були трансформовані у філософській думці, але їхнє міфологічне коріння залишилося центральним у розумінні суспільного порядку як результату не лише сили чи випадку, але й моральної легітимації [10].

Таким чином, міфи не лише пояснюють існуючі норми, але й виступають джерелом універсальних принципів, які формують етичні й соціальні підвалини суспільства. Через свої символічні сюжети вони слугують мостом між трансцендентним і буденним, забезпечуючи основу для тривалого функціонування соціальних структур. У цьому сенсі міфологія не є лише частиною культурного минулого, але й живою традицією, що залишається актуальною для сучасного розуміння соціального порядку, етики та права.

Моральні дилеми в міфологічних сюжетах

Міфологія є не лише способом пояснення світу, але й джерелом зображення складних моральних дилем, які розкривають глибинні аспекти людського досвіду. Ці дилеми демонструють багатогранність етичного вибору, а також напруженість між індивідуальними переконаннями, суспільними нормами та трансцендентними принципами [8].

Одним із найбільш відомих прикладів є грецький міф про Антігону, героїню, яка стикається з конфліктом між законами полісу, що символізують людський порядок, та божественними законами, що втілюють вічні моральні принципи. Антігона, всупереч наказу правителя Креонта, вирішує поховати свого брата Полініка, адже вважає це своїм моральним обов'язком. Її вибір є водночас героїчним і трагічним, оскільки він призводить до загибелі героїні. Цей міф репрезентує універсальний конфлікт між совістю та соціальними вимогами, який залишається актуальним у будь-яку епоху. У центрі дилеми Антігони лежить питання про те, чи можуть людські закони перевершити моральний обов'язок, і чи варто жертвувати особистими цінностями заради суспільного порядку [3].

Такі міфологічні сюжети не лише висвітлюють складність моральних конфліктів, але й служать основою для осмислення етичних принципів у різних культурах. Вони виявляють, що етичні рішення рідко бувають однозначними: герої, змушені обирати між суперечливими цінностями, демонструють, що будь-який вибір супроводжується ризиком, втратами чи стражданнями.

Моральні дилеми міфів також виконують функцію моделювання етичних конфліктів, які відображають універсальний досвід людства. Через символіку й наративи міфологія пропонує не лише розуміння таких конфліктів, але й можливі шляхи їх розв'язання. Наприклад, у випадку Антігони героїня втілює ідеал моральної стійкості, який вказує на перевагу божественного закону над соціальними.

Еволюція етичних ідей через міфологію

Міфологія є динамічною системою, через яку етичні ідеї адаптуються до історичних і культурних змін. Аналіз міфів демонструє, що вони не є статичними наративами, а змінюються разом із суспільством, відображаючи нові моральні й філософські тенденції.

Наприклад, міф про Геракла, який у своїх ранніх варіаціях був уособленням фізичної сили, героїзму та перемоги над зовнішніми ворогами, з часом набуває глибшого етичного змісту.

У пізніх інтерпретаціях Геракл постає не лише як герой, що здійснює подвиги, але і як постать, що долає внутрішні страхи й бореться зі своїми слабкостями. Його історія починає осмислюватися як символічний шлях до самопізнання та пошуку сенсу життя. Ця трансформація демонструє, як первинні цінності, втілені в міфі, еволюціонують відповідно до суспільних потреб і зміни акцентів у філософському осмисленні моральності.

Значний внесок у переосмислення етичних ідей через міфологію зробила західна культура, особливо в епоху Відродження. Гуманістичний рух того часу спонукав до переосмислення античних міфів із акцентом на свободу волі, гідність людини та її здатність до самореалізації. Наприклад, у творах Відродження образи античних героїв, таких як Прометей чи Геракл, були інтерпретовані як символи людського прагнення до знань, боротьби за свободу і подолання обмежень. Таке переосмислення показує, як міфологічні сюжети, збагачені новими ціннісними інтерпретаціями, зберігають свою актуальність і вплив на формування етичних ідей у різні епохи [16; 17].

У сучасному світі процес адаптації міфів триває, і ключову роль у цьому відіграє популярна культура. Міфологічні сюжети активно використовуються у фільмах, літературі, відеоіграх, де вони трансформуються відповідно до актуальних соціальних викликів. Наприклад, традиційні міфи все частіше переосмислюються через призму сучасних цінностей, таких як гендерна рівність, екологічна свідомість і глобальна справедливість. Образи героїв більше не обмежуються уявленнями про фізичну силу чи військову доблесть; вони дедалі більше уособлюють моральну стійкість, емпатію та відповідальність перед суспільством і природою [2].

Значущим прикладом є переосмислення жіночих персонажів у міфах. У традиційній міфології жінки часто відігравали роль пасивних чи другорядних фігур. Однак у сучасній культурі такі образи, як Афіна чи Артеміда, відновлюються як символи сили, інтелекту та автономії. Цей процес трансформації дозволяє адаптувати міфологічні сюжети до сучасних уявлень про рівність статей і справедливість.

Взаємозв'язок міфології та сучасної етики

Міфологія, як одне із найдавніших джерел культурних і моральних цінностей, зберігає свою актуальність завдяки здатності адаптуватися до нових історичних і соціальних контекстів. У сучасному світі вона виступає як динамічний інструмент популяризації універсальних етичних ідей, таких як свобода, рівність, відповідальність і справедливість.

Одним із ключових механізмів цієї адаптації є сучасна масова культура, зокрема кіно, література та інші форми мистецтва. Фільми, що переосмислюють класичні міфологічні сюжети, створюють простір для нових етичних інтерпретацій. Наприклад, сучасне втілення образу Тора у кінострічках Марвел відображає не лише героїчну силу та мужність, традиційно пов'язані з цією фігурою, але й нові аспекти, такі як відповідальність перед суспільством, взаємодія з іншими героями та етичний вибір в умовах глобальних загроз. Тор більше не є лише уособленням війни й перемоги; його образ розвивається, підкреслюючи важливість особистісної трансформації, солідарності та емпатії.

Подібні приклади показують, як міфологічні сюжети допомагають осмислювати сучасні виклики, зокрема ті, що стосуються взаємодії між індивідуальними та колективними інтересами, глобальної справедливості й екологічної свідомості. У цих переосмисленнях міфи служать як платформа для діалогу між минулим і сучасним, пропонуючи нові моделі поведінки, засновані на усталених моральних ідеалах [1; 18].

Важливим аспектом сучасного використання міфології є акцент на особистісному виборі як центральному елементі етичної рефлексії. Сучасні інтерпретації героїв більше не зосереджуються виключно на їхній фізичній силі чи божественному покликанні; замість цього увага переноситься на складність їхнього внутрішнього світу, дилеми, які вони переживають, і спосіб, у який вони вирішують ці конфлікти. Такий підхід сприяє актуалізації міфологічних сюжетів, дозволяючи їм говорити мовою сучасної етики, яка дедалі більше цінує багатозначність, моральну гнучкість і прагнення до гармонії між різними етичними системами [14].

Отже, міфологія, адаптуючись до сучасних реалій, продовжує залишатися важливим джерелом етичних ідей, що формують моральні орієнтири суспільства. Завдяки своїй універсальності та символічному багатству вона слугує мостом між традиційними цінностями та сучасними викликами, пропонуючи моделі для осмислення складних моральних ситуацій і пошуку відповідей на найважливіші питання буття. У цьому контексті міфологія виступає як невичерпний ресурс для сучасної етики, що дозволяє поглиблювати розуміння людського досвіду та створювати основу для нових форм моральної рефлексії.

Сучасна інтерпретація міфів через популярну культуру дозволяє адаптувати їх до нових соціальних та етичних викликів, проте потребує критичного підходу, щоб уникнути спрощення або викривлення їхнього значення. Вивчення міфології залишається важливим для глибшого розуміння етичних систем, а також для виявлення їхньої еволюції в умовах глобалізації та технологічного прогресу.

Висновки. Міфологія, будучи однією з найдавніших форм колективного осмислення дійсності, є фундаментом для розвитку етичних концепцій, що визначають поведінкові норми та моральні орієнтири суспільства. Архетипові образи, втілені у міфах, є універсальними символами, які продовжують впливати на моральну рефлексію як в індивідуальному, так і колективному вимірах.

Філософське осмислення міфів розкриває їхню роль як «моральної лабораторії», де моделюються конфлікти між свободою й обов'язком, добром і злом, колективним благом та індивідуальною відповідальністю. Міфологічні сюжети, як-от історії Прометея чи Антігони, пропонують не лише алегоричні розв'язки етичних дилем, але й універсальні принципи, які залишаються актуальними навіть у добу глобалізації та цифровізації.

Універсальний характер етичних архетипів демонструє, що міфологія є невід'ємною частиною процесу формування моральної свідомості людства. Вона слугує мостом між традиційними цінностями та сучасними ідеалами, пропонуючи глибше розуміння не лише індивідуальної свободи, але й відповідальності за спільне благо. Таким чином, філософське дослідження етики міфу дозволяє краще осмислити не лише моральні витоки розвитку людства, але й перспективи його етичного розвитку у глобалізованому світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Armstrong I. *The radical imagination: How myth shapes modern society*. London : Routledge, 2019. 256 с.
2. Armstrong K. *The case for God* (1st Anchor Books ed.). New York : Anchor Books, 2010. 432 с.
3. Burkert W. *Greek religion*. Harvard University Press, 1985. 504 с.
4. Campbell J. *The hero with a thousand faces*. Novato : New World Library, 2008. 432 с.
5. Collins B. *Myth*. In W. Schweiker (Ed.), *The encyclopedia of religious ethics* (Chap. 55). Wiley, 2022. 15 с. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781118499528.ch55>
6. Dege C. L. On the political and normative implications of myth as philosophical discourse. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 2023, pp. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.1080/13698230.2023.2248810>
7. Eliade M. *The sacred and the profane: The nature of religion*. Harcourt, 1987. 256 с.
8. Frunza S. Mythological interpretations of ethical dilemmas in contemporary society. *Journal of Philosophy and Ethics*, 2012. Pp. 12–24.
9. Honko L. (Ed.). *Traditions in oral epic: The transmission of cultural models through verbal art*. Berlin: De Gruyter, 1984. 350 с.
10. Johnson M. *The role of myth in popular culture: A contemporary analysis*. Routledge, 2017. 320 с.
11. Johnstone M. *On the Ethical Dimension of Heraclitus' Thought*. Oxford University Press, 2020. 32 с. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198758679.003.0004>
12. Jung C. G. *Archetypes and the collective unconscious*. Princeton University Press, 1964. 420 с.
13. Keum T. *Plato and the mythic tradition in political thought*. Harvard University Press, 2020. 368 с.

14. Madden M. Stuart. Myth, Folklore and Ancient Ethics. SSRN, 2006. 20 c. Available at: <https://ssrn.com/abstract=938128> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.938128>
15. Ricoeur P. Time and narrative. University of Chicago Press, 1990. 525 c.
16. Rui Zhu. Myth and philosophy: From a problem in Phaedo. Journal of the American Academy of Religion, 2005, 73(2), pp. 453–473. DOI: <https://doi.org/10.1093/jaarel/lfi043>
17. Schilbrack K. (Ed.). Thinking through myths: Philosophical perspectives. London: Routledge, 2002. 280 c. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203398449>
18. Segal R. A. Myth: A concise introduction. Oxford: Oxford University Press, 2015. 216 c.

REFERENCES

1. Armstrong, I. (2019). The radical imagination: How myth shapes modern society. London: Routledge.
2. Armstrong, K. (2010). The case for God (1st Anchor Books ed.). New York: Anchor Books.
3. Burkert, W. (1985). Greek religion. Harvard University Press.
4. Campbell, J. (2008). The hero with a thousand faces. Novato: New World Library.
5. Collins, B. (2022). Myth. In W. Schweiker (Ed.), The encyclopedia of religious ethics (Chap. 55). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118499528.ch55>
6. Dege, C. L. (2023). On the political and normative implications of myth as philosophical discourse. Critical Review of International Social and Political Philosophy, 1–8. <https://doi.org/10.1080/13698230.2023.2248810>
7. Eliade, M. (1987). The sacred and the profane: The nature of religion. Harcourt.
8. Frunza, S. (2012). Mythological interpretations of ethical dilemmas in contemporary society. Journal of Philosophy and Ethics.
9. Honko, L. (Ed.). (1984). Traditions in oral epic: The transmission of cultural models through verbal art. Berlin: De Gruyter.
10. Johnson, M. (2017). The role of myth in popular culture: A contemporary analysis. Routledge.
11. Johnstone, M. (2020). On the Ethical Dimension of Heraclitus' Thought. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198758679.003.0004>
12. Jung, C. G. (1964). Archetypes and the collective unconscious. Princeton University Press.
13. Keum, T. (2020). Plato and the mythic tradition in political thought. Harvard University Press.
14. Madden, M. Stuart. (2006). Myth, Folklore and Ancient Ethics. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=938128> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.938128>
15. Ricoeur, P. (1990). Time and narrative. University of Chicago Press.
16. Rui, Z. (2005). Myth and philosophy: From a problem in Phaedo. Journal of the American Academy of Religion, 73(2), 453–473. <https://doi.org/10.1093/jaarel/lfi043>
17. Schilbrack, K. (Ed.). (2002). Thinking through myths: Philosophical perspectives. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203398449>
18. Segal, R. A. (2015). Myth: A concise introduction. Oxford: Oxford University Press.

Vashkevich Viktor Mykolaiovych

Head of the Department of Social Philosophy,
Philosophy of Education and Educational Policy,
Dragomanov Ukrainian State University
9, Pyrohova str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1312-4315

ETHICAL DIMENSION OF MYTHOLOGY: PHILOSOPHICAL UNDERSTANDING OF UNIVERSAL MORAL PRINCIPLES

***Relevance.** Mythology is one of the oldest forms of understanding reality, which lays the foundation for moral norms and values in different cultures. Today, in globalization, digitalization, and socio-cultural transformations, the philosophical understanding of myths is necessary to understand modern ethical challenges. Myths, as universal archetypes, form a symbolic language that continues to influence the moral consciousness of society, offering*

models of behavior and ethical ideals that are relevant even in new historical contexts. **The purpose** of the article is a philosophical analysis of the relationship between mythology and ethics, aimed at identifying the main archetypes that form ethical norms and their rethinking in modern conditions. The author explores how mythological narratives influence the formation of moral consciousness and serve as a “moral laboratory” for modeling complex ethical situations. **Methods.** To achieve the goal, an interdisciplinary approach was used, combining the methods of hermeneutics, structural analysis, and historical-philosophical research. The hermeneutic method allows us to analyze the symbolic nature of myths, revealing their ethical content. Structural analysis was used to identify archetypes and their functions in the formation of moral norms, while the historical-philosophical method helps to trace the evolution of ethical ideas in different eras. **Results.** It was found that mythological archetypes, such as Prometheus, Antigone, or Loki, play a key role in forming moral meanings, reflecting universal ethical dilemmas. Myths serve as the basis for legitimizing social norms, translating them as part of a cosmic or divine order. For example, cosmogonic narratives substantiate the principles of harmony and justice, which are the basis of many philosophical concepts. It investigates how mythological plots model moral conflicts, such as the confrontation between individual freedom and collective responsibility, which remain relevant in any era. It is shown that modern culture adapts traditional myths to new challenges, particularly gender equality, ecological consciousness, and global justice. An example is the rethinking of heroic images in popular culture, which acquire new ethical meanings. It is revealed that mythology is a dynamic source of ethical ideas that evolve together with society, preserving universality and ambiguity.

Key words: mythology, ethics, archetypes, moral dilemmas, philosophy, social norms, cultural consciousness, ethical principles, symbolism, transcendence.